

**PIONIERZY WYDZIAŁU ELEKTRYCZNEGO
POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ
ABSOLWENCI RÓŻNYCH UCZELNI¹⁾**

„... Politechnikę Gdańską po zniszczeniach wojennych budowali profesorowie i inżynierowie przybyli ze Lwowa, Wilna i Warszawy oraz grupa inżynierów, absolwentów politechniki Wolnego Miasta Gdańska. Nie sposób tutaj wymienić z imienia i nazwiska wszystkich, którzy w latach 1945-1950 tworzyli laboratoria, katedry i wydziały. To ta sama grupa profesorów, która wraz ze swoimi zespołami naukowymi budowała polski przemysł stoczniowy, chemiczny, farmaceutyczny, spożywczy, elektrotechniczny i elektroniczny, energetykę i transport...”

Prof. dr hab. inż. Janusz Rachoń
Rektor Politechniki Gdańskiej

Z-ca prof. inż.²⁾ Kazimierz Kopecki (*1904 †1984), absolwent Politechniki Lwowskiej (1928), prof. nadzw. 1946, doktorat 1950, prof. zw. 1958, Honorary Fellow University of Manchester 1970, dr h.c. PG 1975, wykładający na PG w latach 1945-1974, dziekan Wydziału Elektrycznego 1945-1950, rektor PG 1954 i 1960-1966. Asystent prof. K. Idaszewskiego na Politechnice Lwowskiej, a następnie kierownik działu handlowego Pomorskiej Elektrowni Krajowej „Gródek” zarządzanej przez inż. Alfonsa Hoffmanna. Zajmował się tam nie tylko sprawami technicznymi, lecz również wdrażał nowe taryfy i rozwiązywał inne problemy gospodarki elektroenergetycznej – dziedziny, którą tworzył i rozwijał w następnych dziesięcioleciach. Dzięki wyjazdom na konferencje techniczne już przed

wojną poznawał elektroenergetykę Francji, Niemiec i Szwecji i referował polskie rozwiązania taryfowe.

¹⁾ Teksty dotyczące opisanych osób zaczerpnięto za zgodą Autora z rozdziału „Dzieje Wydziału Elektrotechniki i Automatyki (1904-2004)” – Edwarda Musiała z monografii „Wydział Elektrotechniki i Automatyki wczoraj i dziś”.

²⁾ Zachowano ówczesną wersję tytułów zawodowych. W dwóch pierwszych powojennych latach, podobnie jak przed wojną, nie było tytułu mgr inż. Na podstawie dekretu z dnia 3 lutego 1947 r. o stopniu inżyniera (Dz.U. 47.17.67) absolwenci studiów akademickich z tytułem inżyniera z mocy prawa uzyskali dodatkowo stopień i tytuł magistra.

Z-ca prof. dr hab. inż. Ignacy Malecki (*1912 †2004), absolwent Politechniki Warszawskiej (1935), doktorat 1941, habilitacja 1943, prof. nadzw. 1946, prof. zw. 1952, członek korespondent PAN 1954, członek rzeczywisty PAN 1958, dr h.c. PG 2002, wykładający na PG w latach 1945-1951. Przed wojną kierownik laboratorium elektroakustycznego Polskiego Radia, w czasie okupacji wykładowca na konspiracyjnym Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Specjalista w dziedzinie akustyki wnętrza, hydroakustyki i techniki ultradźwiękowej, inicjator i autor fundamentalnych prac badawczych oraz monografii: *Akustyka budowlana* (1947), *Akustyka radiowa i filmowa* (1950), *Technika utrwalania i odtwarzania dźwięku* (1953), *Naukowe podstawy zastosowania metod*

ultradźwiękowych w górnictwie i geologii, Rozchodzenie się fal ultradźwiękowych w ośrodkach uziarnionych, Teoria fal i układów akustycznych (1964), *Physical foundations of technical acoustics* (Oxford, 1969), *Podstawy teoretyczne akustyki kwantowej* (1972).

Prof. zw. dr inż. Leon Staniewicz (*1871 †1951), wykładający na PG w latach 1945-1951, absolwent Wydziału Fizyko-Matematycznego Uniwersytetu Petersburskiego (1903), absolwent Instytutu Elektrotechnicznego w Sankt-Petersburgu (1903) na rok przed powstaniem politechniki w Gdańsku, pierwszy Polak, który uzyskał doktorat z elektrotechniki (1915, dysertacja na temat nagrzewania się przewodów), tytuł profesora w 1918. Pracować zaczął przed ukończeniem studiów jako nauczyciel gimnazjum (1896-1901), potem asystent, a następnie profesor Instytutu Elektrotechnicznego w Sankt-Petersburgu (1901-1919), tamże prorektor (1918-1919), równocześnie asystent, a następnie profesor politechniki w Sankt-Petersburgu (1903-1919). W 1919 przybył do odrodzonej Polski, w lutym 1920 został mianowany przez Naczelnika Państwa profesorem zwyczajnym, otrzymał Katedrę Elektrotechniki Teoretycznej na Wydziale Budowy Maszyn i Elektrotechniki Politechniki Warszawskiej i został wybrany na dziekana tego wydziału na rok 1920/1921. Po wydzieleniu z początkiem roku 1921/1922 Wydziału Elektrycznego został wybrany na pierwszego jego dziekana (ponownie 1929-1933) oraz rektora uczelni (1921-1923). Prezes Warszawskiego Towarzystwa Politechnicznego (od 1921), członek Akademii Nauk Technicznych (od 1923), prezes Polskiego

Komitetu Elektrotechnicznego (1924-1932), członek zwyczajny Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1930). W 1932 naraził się ministrowi wyznań religijnych i oświecenia publicznego Januszowi Jędrzejewiczowi forsującemu sanacyjny nadzór w oświacie kosztem poziomu i drożności systemu kształcenia, polityczną indoktrynację młodzieży (Legion Młodych) i ograniczenie autonomii szkół wyższych³⁾. Do roku 1933 profesora, który nie popełnił przestępstwa, można było usunąć tylko likwidując jego katedrę. Ministrowi nie drgnęła ręka, kiedy podpisywał akt likwidacji Katedry Elektrotechniki Teoretycznej. Nie trzeba komunizmu ani faszyzmu, aby szykanować uczonych, wystarczy polityczne zaślepienie dowolnej maści. W 1933 prof. L. Staniewicz został przeniesiony „w stan czynny”, na politechnice wykładał tylko instalacje elektryczne na Wydziale Architektury. Nadal pracował naukowo, w 1935 wydał po raz pierwszy monografię *Teoria prądów zmiennych*.

Prof. nadzw. inż. Łukasz Dorosz (*1897 †1954), absolwent Politechniki Lwowskiej (1926), wykładowca na PG w latach 1945-1954, dziekan Wydziału Elektrycznego 1950/1951. Był asystentem Katedry Fizyki Politechniki Lwowskiej (1924-1928), a później (1932-1939) wykładał teletechnikę oraz urządzenia teletechniczne, pracując równocześnie w Zarządzie Telefonów Lwowskich. Równolegle (1926-1939) w Państwowej Szkole Technicznej we Lwowie wykładał fizykę, elektrotechnikę ogólną i zasady telekomunikacji, a także prowadził Kursy Radiotechniczne. Podczas wojny uczył na tajnych kompletach Warszawa-Zalesie. Od pierwszych miesięcy 1945 w Lublinie uczestniczył w reaktywaniu Politechniki Warszawskiej z tymczasową siedzibą w Lublinie. We wrześniu 1945 objął Katedrę

Teletechniki PG, równolegle był profesorem kontraktowym na Politechnice Śląskiej w Gliwicach i w WSI w Szczecinie, a w 1948 został powołany na rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku. Autor licznych publikacji popularyzatorskich z dziedziny fizyki i teletechniki. W 1952 z upoważnienia ministra był głównym organizatorem nowo powoływanego Wydziału Łączności PG, na który przeszedł.

³⁾ Tzw. jędrzejewiczowskie reformy wprowadzone przez ustawy z 11 marca 1932 oraz 15 marca 1933 roku, uchwalone z inicjatywy J. Jędrzejewicza, przyszłego premiera (1933-1934).

Prof. nadzw. dr inż. Paweł Szulkin (*1911 †1987), członek korespondent PAN 1952, członek rzeczywisty PAN 1961, wykładowca na PG w latach 1945-1948 i 1950/1951, rektor PG w roku akademickim 1950/1951, współzałożyciel i pierwszy prezes Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej (1961-1962). Specjalista w zakresie radiotechniki, po studiach w renomowanej École Supérieure d'Électricité i doktoracie z fizyki na Sorbonie pracował od 1936 w Wilnie (zakłady Elektrit). Wywieziony 1939 w głąb Rosji, najpierw w obozie dla naukowców opracowywał nowe środki łączności dla lotnictwa i wojsk pancernych, a w 1941 został profesorem Akademii Łączności im. Podbielskiego w Moskwie. Do Polski wrócił jako major I Armii WP gen. Berlinga.

W 1944 organizował Wydział Elektryczny Politechniki Warszawskiej z tymczasową siedzibą w Lublinie i był jego dziekanem, wykładał liczne przedmioty na tym wydziale i na UMCS. Od wiosny 1945 jako dyrektor techniczny Polskiego Radia kierował odbudową radiostacji w Raszynie, oddanej do użytku 19 lipca 1945, a w październiku 1945 trafił do Gdańska. Od początku zabiegał o wydzielenie Wydziału Łączności poprzez kadrowe umacnianie katedr „słaboprądowych”, zainicjowanie budowy ich siedziby oraz nawiązywanie stałych kontaktów naukowych z tworzonymi przez siebie jednostkami zewnętrznymi (Morska Obsługa Radiowa Statków, Przemysłowy Instytut Telekomunikacji). Po odejściu z PG pracował na Politechnice Warszawskiej (kierownik Katedry Radiolokacji) i w Prezydium PAN (z-ca sekretarza naukowego 1961-1962), następnie na placówce PAN w Paryżu jako przedstawiciel Polski w UNESCO. W 1968 odwołany ze względu na żydowskie pochodzenie, nie przystał na przyspieszoną emeryturę, pozostał we Francji i wykładał w szkole średniej (École Centrale) w Lyonie. Kiedy podupadł na zdrowiu, zamierzał wrócić do kraju, ale nie doczekał zgody władz polskich. Zmarł w Lyonie i został pochowany na cmentarzu Père Lachaise w Paryżu. Zbyt dosłownie wziął zapewnienie B. Bieruta, który w 1945 roku, dziękując pionierom o głodzie i chłodzie tworzącym polską politechnikę, powiedział: „*Ojczyzna wam tego nie zapomni*”. Komunistyczna ojczyzna nie zapomniała przede wszystkim żadnej niesubordynacji.

Z-ca prof. inż. Stanisław Trzetrzewiński (*1901 †1964), absolwent Politechniki Warszawskiej (1928), doktorat 1951, docent 1951, prof. nadzw. 1963, wykładowca na PG w latach 1945-1964, dziekan Wydziału Elektrycznego 1958-1964. Na Politechnice Warszawskiej asystent Katedry Miernictwa Elektrycznego i Wysokich Napięć prof. Kazimierza Drewnowskiego (1925-1934), następnie konstruktor w Państwowych Zakładach Tele- i Radiotechnicznych w Warszawie (1934-1939), rzecznik patentowy z własną kancelarią (1937-1939). Na PG organizował katedrę, kierował zarządzaniem laboratoriów i wykładał miernictwo elektryczne.

St. as. inż. Józef Lenkowski (*1910 †1979), absolwent Politechniki Warszawskiej (1936), adiunkt 1946, doktorat 1950, z-ca prof. 1950, prof. nadzw. 1954, prof. zw. 1967, wykładowca na PG w latach 1946-1979. Dyrektor techniczny Morskiej Obsługi Radiowej Statków w Gdyni (1949-1950), kierownik pracowni Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN. W 1952 przeszedł na Wydział Łączności.

St. as. inż. Piotr Ciechanowicz (*1904 †1970), absolwent Politechniki Warszawskiej (1929), adiunkt 1948, doktorat 1956, docent 1958, prof. nadzw. 1965, wykładowca na PG w latach 1945-1970. Po studiach pracował w biurze projektów firmy ASEA, po czym wykładał elektrotechnikę, maszyny i urządzenia elektryczne w Państwowej Szkole Technicznej w Wilnie (1931-1941), gdzie od podstaw stworzył laboratoria miernictwa i maszyn elektrycznych. Równocześnie (1935-1940) pracował w przedsiębiorstwie „Pomoc Inżynierska” i prowadził laboratorium naprawy i legalizacji liczników energii elektrycznej z upoważnienia GUM. Od 1942 zatrudniony w GUM w Warszawie, prowadził wykłady na kursach wieczorowych i w Państwowej Szkole Elektrycznej. Na PG wykładał elektrotechnikę teoretyczną, wydał sześć zbiorów zadań z elektrotechniki teoretycznej.

Prof. zw. inż. Stanisław Kaniewski (*1881 †1967), absolwent Politechniki Kijowskiej (1907), wykładowca na PG w latach 1946-1960. Asystent i wykładowca na Politechnice Kijowskiej (1908-1911), wykładowca maszyn elektrycznych w Państwowej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. Wawelberga i Rotwanda w Warszawie (1922/1923, 1925-1928), konstruktor w zakładach maszyn elektrycznych Westinghouse w Moskwie (1911-1916), Volta w Rewlu, (obecnie Tallinn – 1916-1918) i w Zakładach Elektrycznych w Borysławiu (1919-1920), ekspert Banku Elektryfikacji Polski (1921-1923), wicedyrektor Polskich Zakładów Brown Boveri w Warszawie (1923-1931), dyrektor Zjednoczenia Elektrowni Okręgu Radomsko-Kieleckiego (1932-1940),

konsultant zakładów przemysłu zbrojeniowego w Starachowicach i Stalowej Woli.

St. as. inż. Longin Kurski (*1901 †1987), absolwent Politechniki Warszawskiej (1928), adiunkt 1950, z-ca profesora 1954, docent 1955, prof. nadzw. 1966, wykładowca na PG w latach 1946-1971. Po studiach pracował w Warszawie: w PKP (1929-1930), w Inspekcji Elektrycznej (1930-1937) i w Elektrowni Warszawskiej (1937-1939), równocześnie wykładając w szkołach zawodowych. Po wojnie spędzonej w ośrodku pracował (1945-1950) w Zarządzie Portów Gdańsk-Gdynia jako naczelnik Wydziału Elektromechanicznego, a następnie jako doradca. Na PG wykładał napęd elektryczny, wydał kilka skryptów z napędu elektrycznego, wykonał dziesiątki ekspertyz i prac badawczych.

Prof. nadzw. dr hab. inż. Stanisław Szpor (*1908 †1981), absolwent Politechniki Warszawskiej (1931), doktorat 1934, habilitacja 1939, prof. zw. 1956, wykładowca na PG w latach 1947-1968. Jego droga życiowa może być wzorem dla adeptów nauk technicznych. Po dyplomie objął asystenturę u prof. K. Drewnowskiego i po trzech latach obronił rozprawę doktorską *Nowe metody badania fal uskokowych i wytworzonych przez nie pól elektrycznych*. Tuż przed doktoratem podjął pracę (1933-1939) w *Fabryce Aparatów Elektrycznych – K. Szpotkański* w Warszawie jako konstruktor, a następnie kierownik Działu Transformatorów Mierniczych i Aparatów Rentgenowskich. Wdrożył między innymi nowe konstrukcje przekładników prądowych i napięciowych na średnie napięcia, produkowane jeszcze długo po wojnie.

Swoje prze-myślenia i doświadczenia zawarł w rozprawie habilitacyjnej *Nowe rozwiązania w dziedzinie suchych transformatorów mierniczych*, z sukcesem przed-

stawionej na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej (1939). Po upadku Warszawy, której bronił, przedarł się samotnie przez Tatry i przez Węgry do wojska polskiego we Francji. Tam wojna miała inny przebieg, co sami Francuzi wyrażają lapidarnym określeniem *la drôle de guerre* (dziwna wojna). Po kapitulacji Francji polska dywizja 20 czerwca 1940 przedostała się do Szwajcarii, gdzie żołnierze zostali internowani. S. Szpor trafił do obozu uniwersyteckiego dla Polaków w Winterthur (20 km od Zurychu), gdzie żołnierze z cenzusem (wykształceniem średnim, wyższym niepełnym lub pełnym) mogli studiować, a nawet zdobywać stopnie naukowe, w utworzonych dla nich filiach uczelnianych uzyskując dyplomy renomowanych uczelni szwajcarskich. Starszy saper S. Szpor wykładał na równych prawach z profesorami politechniki zurychskiej, co wzbudzało mieszane uczucia u polskich oficerów. Równocześnie intensywnie pracował naukowo i publikował swoje rozprawy. Przez trzy lata badał podatność drzew na uderzenia pioruna i trwałość pozostawionych śladów, co pozwoliło sformułować nową tezę na ten temat. Opracował i wykonał aparat fotograficzny z wirującym filmem do rejestracji szybkich pioruna, sformułował teorię relaksacyjną lidera schodkowego (1942) i wykonał pierwszą w Europie fotografię pioruna wielokrotnego (1945). Zwolniony z obozu 30 października 1945, zanim wrócił do Polski, podjął 1,5-letnią pracę w firmie Delle w Lyonie, z którą współpracował przed wojną. W Polsce nie było zwarciowni, nie mógł na bieżąco doświadczać weryfikować koncepcji projektowanych przez siebie przekładników prądowych ani samej teorii sił osiowych symetrycznych, które odkrył. Rozumiał, że rozwój systemu elektroenergetycznego powojennej Polski zwiększy wymagania co do obciążalności zwarciowej aparatów oraz urządzeń i wymusi budowę niejednej zwarciowni. Chciał zatem poznać ich tajniki i dopiero z takim bagażem doświadczeń wrócić do Polski. Nie zaniedbywał swojej głównej pasji, już w programie pierwszej powojennej sesji CIGRE (1946) znalazł się referat S. Szpora *Skin effect in current impulses due to lighting*. W lutym 1947 wrócił do Warszawy, a po kilku miesiącach przeniósł się do Gdańska, gdzie od podstaw stworzył Katedrę Wysokich Napięć i Przyrządów Rozdzielczych, zbudował pierwszą polską zwarciownię, rozbudował inne laboratoria i wnosił twórczy wkład w rozwój elektrotechniki, o czym dalej. Za to, że publicznie mówił prawdę i mogli ją usłyszeć studenci, po ponurym marcu 1968 został zesłany na wcześniejszą emeryturę, ale pracy naukowej nie zaprzestał. *Gloria victis!*

Prof. nadzw. dr hab. Arkadiusz Piekara (*1904 †1989), doktorat 1930, habilitacja 1937, prof. zw. 1952, członek korespondent PAN 1962, członek rzeczywisty PAN 1974, wykładający na PG w latach 1946-1952, później profesor uniwersytetów w Poznaniu i Warszawie, twórca wielu teorii i modeli fizycznych, autor fundamentalnych monografii (*Mikrofale i spektroskopia mikrofalowa*, *Elektryczność i budowa materii*, *Mechanika ogólna*, *Nowe oblicze optyki*) oraz książek popularnonaukowych (*Fizyka stwarza nową epokę*), profesor, którego wykłady ilustrowane intrygującymi doświadczeniami przepełniały Auditorium Maximum gośćmi z innych wydziałów, również studentami Akademii Medycznej.

Inż. Ignacy Gościcki (*1897 †1983), absolwent Politechniki Warszawskiej (1930), z-ca profesora 1950, docent 1957, wykładający na PG w latach 1947-1967. Od roku 1930 na kierowniczych stanowiskach w energetyce, również w powojennym Gdańsku. Przypisany do utworzonego w 1948 Wydziału Inżynierii Rolnej, w 1950 po zmianie jego nazwy na Wydział Agrotechniczny (zlikwidowany 1952) przeszedł na Wydział Elektryczny z Katedrą Elektryfikacji Gospodarki Rolnej.

